

i *pu dolench*); 1350, *DAG.*; fins modernament ha seguit viu cap a la rogalia perpinyanenca: el *Femoràs d'en Baget* als afores de la ciutat (Pere Vidal, *Hist. de Perpignan*, *BDLC* ix, 252), i jo mateix he vist i m'he fet anomenar *el fumaràsus* on llancen les immundícies vora la barriada d'Alt Vernet (1960); de vegades amb metàtesi de les vocals, vora Tuïr, un doc. de 1633 els anomena *famurassos* amb «interdicció de faire des fosses à fumier sur la voie publique (Desplanque, *Archives de Thuir*, 83b). Fins i tot hi ha hagut cat. **femoror*, del qual és metàtesi *fomerer*, que el *DAG.* troba a l'Emp., si bé grafat «fumarer: estercolero».

Quant a la formació sinònima en -ALE, ja trobem «in ipso *fimorali*» en un doc. de Poblet de 1147 (*Cart. de Poblet*, 173): «-- per so car de *femoral* qui és en l'ort isquen fulles e flors e fruits», Lluïl, *Lli. de Contemplació (DAG.)* i altres dos passatges d'aquest llibre en *AlcM*; amb una variant, en un exempli (*DAG.*), de la forma *femeral*, deguda a contaminació del sinònim *femer*. Per a la possibilitat que d'ací vingui, almenys en part, l'aranès *hümarau* 'golfà, sostremort', veg. Coromines, *VocAr*.

ALTRES DERIV.: *Femar*, del ll. tardà *FEMARE* que ja apareix en una capitular carolíngia de 813, i *FIMARE* ja sortiria en St. Isidor, segons explica Spitzer (*Amer. Journ. of Philol.* LXI, 1940, 357), en català apareix des de 1128, dues vegades en un doc. mig llatí rossellonès: «vineam unam de campo *femad*» a Montescot (*Colle. Moreau*, vol. LIII); «havia un ort en què un bou tirava aygua de una s'nia e un ase aportava los *fems*, on hom *femava* aquell ort -- l'endemà -- lo ortolà -- mès l'ase -- tirar la sènia -- qui li era de major treball que los *fems* que aportava», Lluïl (*Merav.*, *NCl.* II, 148.8); «*femar* los camps» en les *Sentències Morals* de mj. S. xv (*CoDoACA* XIII, 279); «*femar*: stercoreare» *OPou (ThPu.*, 83).

Avui dia el verb s'usa en aquesta forma a la major part del domini lingüístic, incloent-hi Eivissa (Pérez Cabrero), el valencià fins al Sud (*El Femat*, nom d'una partida de Benasau, vora Alcoi, 1963), i tant al Sud (Almatret, 1935) com a l'extrem N. del català occidental (Farrera, Tavascan, 1934); en l'acc. 'adobar un camp amb fems' és ben viu a la major part del cat. oriental, fins al pre-Pirineu (Merlès, 1935), Cerdanya i el Baridà (*famá* fins a Toloriu, però allí mateix, des de Bescaran i Arcavell, ja diuen *BOGAR*, 1935).

Altres diuen més aviat *afemar*, que en efecte se sent molt a certes zones del cat. central, i alguns la preferixen: EdFontserè (c. 1925) el trobava a faltar al *DOrt.*; «la meua consciència *afemada* per vosaltres, esclata com una rosa de Jericó», Coromines (*Silèni*, cap. 7, p. 100). Altres *femejar*, que dubto que s'usi en cat. or., però sí en parlars de l'O. o Nord-oest (cf. també aran. *hyemezá* o (*h*)*iimezá*) i valencians (*AlcM*; *MGadea* III, 64, infra) i així s'ha d'interpretar *femegar* (-*gar*) en el valencià JoEsteve («stercoreare», fº g-7-v-2, i cf. nota supra); també oc. *femejar*, i alt-arag. *femeár* o *femyár*, variants entre les quals vacilla la pronúncia a Bielsa: «la baranna pa *femyár* os compos», 1965; d'on potser *femialles* a Benasc, en un sentit com 'acte

de fer jeure el bestiar comunal en un cert indret femant-lo'.¹¹

De *femar* el derivat *femada* [Lab. 1839], que no és solament «obra de femar» (Lab.), i 'porció de deposició' (GaGirona), sinó també (cap a Vallespir i els Aspres), un tipus de camp gras proper al mas (veg. Bosch de la Trinxeria, s. v. *quintà*): *La Femada de Can Vilà* (Tellet); i a tots els masos n'hi ha una (*La F. del Mas Tal*) m'expliquen a Sant Marçal (1959); a Mallorca i altres punts pren el significat d'adob, fertilitzant, almenys els de certa mena: als Llobards el fan amb pallús podrit i altres substàncies vegetals (*BDLC* XIII, 14), però és clar que pertot, uns llocs menys en els altres més, hi entren molts de fems; *AMAlcover* insistí molt a fer-ho acceptar com a denominació general dels fertilitzants i adobs (*BDLC* VI, 245ss.), i en el vol. VII, 11-15, reporta les respostes obtingudes a una enquesta que va fer sobre el significat del mot en el Continent: set corresponsals des de Blanes a Alcoi negaren que *femar* signifiqui el mateix que 'adobar' = 'fertilitzar' en general, i altres tres respostes (del Vallès) que *Alcover* considera favorables són més aviat ambigües; en conclusió ni hem de mirar l'ús que ell preconitzava com a desaconsellable, ni imposar-lo a ningú que no li plagui.

Femament [Lacav.]. *Femat* n. *Femater* [c. 1380, Eiximenis], «Oo, dels mesquins! Més los haguere valgut ésser *fematers*», *StVicentF (Serm.* I, 41.15); «el *femater* a femejar, el menescal a curar animals», dita val. (*MGadea, T. del Xè* III, 64, i II-52), que prova que també en val. és 'el qui es dedica a arreplegar fems' (Fabra, *DFA.* i *Gram.*, 1912, § 197-vi); «olitor, fimarius, ortolanus», JoEsteve, *LiEleg.* g-7-v-2; però d'altra banda és especialment val. l'acc. en què reemplaça el barceloní *escombriaire* (Renat, «El Camí», 14-iv-34); en algunes parts d'aquest país, però, es pronuncia *femeter*, potser amb alguna distinció o preferència semàntica (aplicat a vegetals, no sé si només els que tendeixen a fer-se en terres de brossa i frasques: *abrèts femetèrs* Xaló), *botja femetèra* (oposada a la *ramassera*) que és una espècie de camamilla o herba molt semblant, Carcaixent, Cocentaina, Aigües de Busot (1962-3). *Femataire*, també usat en el Princ. per 'femater'.

Femer [Lluïl]; «la casa de Déu és tot lo món -- e nosaltres estam ab les bèsties en lo *femer* de aquest món, e les cambres són alt en lo cel; e axí com les bèsties stan bax en l'estable, axí nosaltres estam ací bax», *StVicentF* (I, 162.7); d'ús comú a tot el domini lingüístic = oc. *femier*, fr. *fumier* (que modernament ha substituït allí el fr. ant. *fiens* 'fems'); incloent-hi les Illes (eiv. «estercolero», *PzCabr.*), P. Val. i els Pirineus (Cardós i V. Ferrera, 1932-3), en bastants punts ve a significar també el 'canyet' (com cast. *muladar*, però a la Poblà de Cérvoles distingeixen *femé* del *muludá* 'canyet de mules', que allà s'usa parlant en català, 1935); arriba també a l'Alt Aragó (p. ex. a Bielsa, on se'n servien per al vestuari: «metèban las médjas en un *femér* pa tintá-las de azul», 1965); a Benasc, en la variant *fimero* i amb el sentit translàtic (comú a